

00:00:04 Päivi

Sieltä löytyy kyllä ihan pätevä todistusaineisto sille, että Birgitta on keitetty. Ja tämä keittäminen taas, eli eviskeraatio, se oli ihan tavallista. Esimerkiksi Fredrik Barbarossa 1100-luvulla keisari kuoli Jerusalemia valloittaessaan tai puolustaessaan.

00:00:20 Tuomo

Niin keitettiinkö hänetkin?

00:00:21 Päivi

No joo. Tämä on ihan taas rationaalista oikeasti. Eli on kuuma paikka, sitten on pitkä matka. Ja nyt pitäisi juuri saada esimerkiksi näillä hallitsijoilla. Tämä on siis hirveän tavallista, että hallitsijat on näin käsitelty. Piti saada ne säilyvät osat sinne tulevaan hautaan, joka saattaa olla sukuhauta.

00:00:46 Tuomo

Tervetuloa hyvät kuulijat Suomen Rooman-instituutin Parlatorio-podcastin pariin. Minun nimeni on Tuomo Nuorluoto, olen instituutin tutkijalehtori ja tämän podcastin juontaja. Tänäaun mukaan keskustelemassa on Åbo Akademin kirkkohistorian professori Päivi Salmesvuori. Tervetuloa Parlatorioon, Päivi.

00:01:02 Päivi

Kiitos.

00:01:04 Tuomo

Sä oot muun muassa tutkinut tällaisia keskiaikaisia naisia esimerkiksi, ja tämmöisiä naispyhimyksiä ja naisaskeetikkoja. Ajattelin, että just tästä voisi tänään keskustella. Meillä on ollut aika antiikkipainotteinen tämä tuotantokausi, niin nyt on hyvä vähän myöhempäänkin, keskiaikaankin, siirtyä välillä. Tämä on aika kiinnostava ajanjakso.. Ajattelin keskittyä kahteen naiseen, joista olet paljon kirjoittanutkin. Ruotsin Birgitta ja Katarina Sienalainen, jotka tietysti tulevat hyvin eri maantieteellisiltä alueelta, mutta jotka molemmat vaikutti sitten Italiassa samoihin aikoihin 1300-luvulla. Ja ennen kuin mennään tarkemmin näihin, että keitä nämä oli nämä hahmot, niin voitko vähän avata tätä 1300-luvun kontekstia, että minkälaisessa historiallisessa ajassa nämä eli, että mitä 1300-luvulta merkittävää tapahtui Euroopassa?

00:01:56 Päivi

Joo. Mennään siihen puoliväliin, jolloin Katariina Sienalainen syntyi 1347. Tällöin Birgitta oli jotain 44-vuotias ja suunnitteli reissua Roomaan. Ja just samaan aikaan, kun Katariina syntyi, alkoi tulla... sairautta ympäri Eurooppaa, josta sitten kehkeytyi rutto, joka teki aika selvää jälkeä. Se rutto oli vähän vaihteiden erilainen, mutta esimerkiksi Ruotsissa 1300-luvun puolessa välissä niin porukkaa kaatui. Esimerkiksi Birgitan yksi läheinen, rippi-isä Maisteri Matias kuoli siihen. Tänä aikana oli sitten kaikenlaista melskettä ympäri Eurooppaa, että tämä Musta-surma oli tietysti sellainen uusi – varmaan pandemian jälkeen meillä oli joku

pieni käsitys, että mitä se on voinut olla.

00:02:52 Tuomo

Ja tosin meidän ne kuolleisuusluvut on aika minimaalisia verrattuna tähän Mustan surmaan.

00:02:57 Päivi

Just niin. Ja se mitä mä ajan takaa on se, että kun mä ainakin itse koin tämän pandemia-aikana tai ajattelin just keskiajan ihmistä siinä mielessä ennen kuin oli esimerkiksi antibiootteja keksitty, niin siinä kun ei voi tehdä mitään. Me ollaan niin totuttu siihen, että kyllä tämä varmaan tästä hoituu.

00:03:24 Tuomo

Niin, lääketiede hoitaa.

00:03:25 Päivi

Niin. Sitten kun onkin tilanne, jossa se rukous on ainoa keino, ja joskus se toimii ja joskus se ei toimi. Se oli iso juttu. Sitä aina hämmästyttää, että siitä huolimatta yhteiskunta ja ihmiset toimii, palasi toimimaan taas niin kuin nytkin. Melkein ollaan unohdettu se pandemia-aika. Sodat lähtevät käyntiin ja muut. Siinä 1300-lukua taas tämä on käsite, joka ei ollut suinkaan olemassa 1300-luvulla, mutta tällainen 100-vuotinen sota.

00:03:56 Tuomo

Niin, aivan. Se oli ikävä se sodan alussarja, jos ajatellaan, että tästä tulee sata vuotta.

00:04:00 Päivi

Niin, nimenomaan. Taas löytyy yhtymäkohta nykyhetkeen, mikä on itse asiassa vähän kylmäävää. Tämä oli Ranskan ja Englannin välillä erityisesti. Esimerkiksi Birgitta näki näitä satavuotisen sodan seurauksia, kun hän matkusti Ruotsista just silloin 1340-luvun alussa Santiago de Compostelaan miehensä kanssa, ja teki pyhiinvaellusmatkan. Yksi semmoinen sykähdyttävimpiä ilmestyksiä, Birgitta alkoi sillä reissulla saada ilmestyksiä, jota ei ensimmäisiä kirjoitettu muistiin, niin oli tällainen, että hän oli Rouenissa ja sitten pyhä Dionysios Saint Denis on Ranskan suojeluspyhä. Birgitalle oli tyypillistä, että hän aina... Siellä, missä hän liikkui, niin hän ikään kuin seurusteli paikallisten pyhien kanssa. Eli hän sitten pyysi pyhää Dionysiosta, rukoili auttamaan. Tämä ilmestys oli tällainen, että Birgitta näki kuolleita siinä matkan varrella sodan seurauksena ja sanoi, että ihmisten sieluja putoaa helvettiin kuin lumihiutaleita.

00:05:19 Tuomo

Aika dramaattinen mielikuva.

00:05:21 Päivi

Se on musta aika hieno ja aika pohjoinenkin, vaikka toki lumi nyt varmaan tunnetaan etelässäkin.

00:05:26 Tuomo

Niin kyllä.

00:05:27 Päivi

Mutta tämä on yksi, mikä jotenkin on sykehdyttänyt. Tämä kuva Birgittaa, että hänellä oli ihan oikea aito huoli ihmisten sielujen pelastuksesta. Se oli se, mikä motivoi häntä. Mitäs vielä? No sitten Italiassa, kun Birgitta, nyt kun ajatellaan Katariinaa ja Birgittaa ja yhteistä maaperää, mikä on Italia erityisesti, niin Rooma 1300-luvun puolella välissä. Silloin 1349 alettiin varustautua Riemu-vuoteen, joka oli 1350 tulossa. Ja sitä kohti Birgittakin lähti seurojensa kanssa Roomaan, niin Birgitalla oli semmoinen mielikuva, että Rooma on mahtava – semmoinen pyhien marttyyrien kaupunki ja kultaa siellä ja täällä. Ja sitten se olikin ihan tuppukylä, jossa oli noin 30 000 asukasta. ja maajäritykset oli ilmeisesti runnellut vielä rakennuksia, kirkkoja ja muuta. Se oli ihan jätävä pettymys.

00:06:29 Tuomo

Tämä on hyvä tosiaan muistaa ihmisten, että tietysti ajatellaan esimerkiksi Antiikin Roomaa, jolloin se oli Augustuksen aikana ja keisariajalla siis suorastaan miljoonakaupunki, niin keskiajallahan tosiaan Rooma sitten kutistuu aika tällaiseksi tuppukyläksi, niin kuin sanoit. Ennen kuin sitten vasta saavuttaa tällaisen vastaavan väkiluvun kuin Antiikissa, vasta sitten ihan oikeastaan moderneina aikoina. Tämä on tosiaan... Nyt juuri näin, että tosiaankin tuppukylä oli hyvä.

00:06:51 Päivi

Se oli iso järkytys Birgitalle. Sitten vielä, jos tullaan ihan lähelle sekä Birgitan että Katariinan kiinnostuksen kohteita, tai ehkä miten sanoisi, verkostoja, niin on paavit. Sitten tällainen vielä yleinen iso asia kuin paavien niin sanottu Baabelin vankeus.

00:07:09 Tuomo

Mitä Avignonin, joo.

00:07:10 Päivi

Eli juuri näin. Suinkaan se hieno Vatikaani ja Kuuria, eli Paavin virkakoneisto, ei ollut Roomassa. Se käväsi siellä silloin tällöin, vaan Avignonissa sijaitsi valtava hieno palatsi ja Paavi ja Kuuria olivat siellä. Tämä aiheutti paljon närää. Italialaiset tietysti olisivat halunneet, että Paavi on siellä, missä kuuluukin, Roomassa, pyhässä kaupungissa, mutta se oli ilmeisesti aika yksinkertaisesti turvallisuuskysymys, että Italiaa leimasi aika lailla tällainen – miten sanoisi, sä ehkä tiedät paremminkin, mutta erilaiset suvut hallinnoi, ettei ollut sellaista Italia-Italiaa.

00:07:52 Tuomo

Joo, kyllä se oli hyvin tämmöinen pirstaleinen.

00:07:54 Päivi

Ja sellaisia paikallisia sotia ja taisteluja oli, ja Paavi oli usein näissä sitten mukana. Ja ihan suoraan sanottuna pelkäsi henkensä puolesta, että se oli hyvin tämmöistä poliittista se Paavin homma. Tietenkin uskonto oli mukana, mutta se oli kyllä ihan myös tämmöistä... miten sanoisi, maantieteellistä politikointia myös.

00:08:20 Tuomo

Ja tästä päästään oikeastaan nyt, kun ollaan Italiassa, niin myös tähän Katariina Sienalaiseen, joka mä luulen, Birgittan nimi ehkä nyt sanoo suomalaisille jotain toivoakseni, mutta Katariina Sienalainen voi olla tuntemattomampi hahmo. Haluatko nyt vähän kertoa, kuka hän oli? Mainitsitkin jo syntymävuoden ja näin, mutta...

00:08:43 Päivi

Mainitsin syntymävuoden ja tosiaan, että hän ehti siis elää, kun Birgitta kuoli 1373, että mitä siitä tulee 27 vuotta yhteistä elinaikaa, mutta he ei koskaan kohdannut eikä tavannut toisiaansa, vaikka Birgittakin oli siitä 1300-luvun puolesta välistä lähtien Rooma oli hänen tukikohtansa. Katariina oli taas vähän pohjoisemmassa, mutta tuli Roomaan sitten 1378. Birgitta oli jo kuollut. Katariina oli tällainen sanotaan penitentiksi katuja järjestöön kuuluvaksi, että hän ei ollut nunna, joka oli sitoutunut luostarin muurien sisään, vaan jo nuorena koki kutsumuksen tulla Kristuksen morsiameksi ja välttää avioliiton, mikä olisi ollut normaalia. Hän oli tämmöistä värjäri kauppias suvusta. Ja sitten hän oli ilmeisesti ihan valtavan karismaattinen hahmo. Hänen ympärilleen kertyi muita tämmöisiä penitentejä ja he yhdessä asuivat ja tekivät hyväntekeväisyyttä, erityisesti köyhäinhoitoa. Katariinasta on sellaisia huikeita kertomuksia, miten hän julkisuudessa toimii, jotka on siis kirjoitettu muistiin, koska ne on niin sykhdyttäviä, mutta siis myös ajatus on, että hänestä leivotaan pyhää pyhimystä. Niin tämmöinen esimerkiksi, että on syöpäsairas nainen, jolla on paise, tai jotenkin näin se kuvataan, ja sitten Katariina ottaa sitä paiseen nestettä maljaan ja juo, ja tämmöistä, se on siis hyvin performatiivista. Mutta se tuntuu vähän ehkä ällöltä, niin sitten aikalaisille se tarjoiltiin sellaisena, että hän on niin pyhä ja Kristuksen morsian ja sitten myös imitoi, matkii Kristusta, ettei nyt tiedetäkään, että Kristus olisi juonut märkää, mutta että tavallaan halusi ylittää vielä sen Kristuksen kärsimyksen ja tehdä ällöjä asioita ja sitten sillä lailla kirkastaa kruunuansa.

00:10:53 Tuomo

Joo.

00:10:54 Päivi

Katariinasta tulee sitten, hän menee suoraan kuolemaan. Hänen elämänsä oli varsin lyhyt, 33 vuotta. Sattumoisin on sama ikä, missä ajatellaan, että Jeesus kuoli. Kutsun sitä tämmöiseksi pyhäksi iäksi, 33-vuotias on pyhässä iässä. Katariina kuoli itse asiassa siihen, että hän ei syönyt, että hän nääntyi.

00:11:19 Tuomo

Hän tosiaan on jonkinlainen tällainen... Mitä sitä nyt kutsuisi tällaiseksi? Siis modernein termein, siis niin kuin anorektikko.

00:11:27 Päivi

Niin, pyhä anorektikko on tällainen yksi termi, mitä on tutkimuksessa käytetty. Ja taas sekin oli sitä niin kuin pyhyyden osoittamista, että hän eli ehtoollisleivällä ja vedellä. Tämä oli niin kuin yksi ajatus. Kerrotaan, että Katariina tajusi siinä ihan viimeisen vuoden aikana, että nyt voi käydä huonosti. Hän olisi halunnut alkaa syödä ihan sitten viime päivinä.

00:11:52 Tuomo

Eikös häntä myös kehotettu syömään?

00:11:53 Päivi

Joo, kyllä. Kyllä se ymmärrettiin, että ei tässä nyt hyvin voi käydä. Ihan nykyaikanakin tiedetään, miten anoreksiassa voi käydä, että elimistö ei enää ota vastaan ravintoa. Sitten hän kuoli sillein varmaan sopivasti jotenkin pääsiäisen aikoihin. Tästä tietysti saatiin hyvää aineista taas pyhimyselämäkertaan.

00:12:16 Tuomo

Mulla on jotenkin semmoinen muistikuva, että Katariina itse olisi jossain kirjoittanut, että hän ei edes pysty vettä juomaan enää.

00:12:21 Päivi

Joo, kyllä.

00:12:23 Tuomo

Että se ei kertakaikkiaan pysty ottamaan mitään.

00:12:26 Päivi

Just näin. Varmaan sitten voisi kuvitella, että munuaiset ja muut alkaa...

00:12:30 Tuomo

Niin, ei ihminen ilman ruokaa ja vettä kovin pitkälle pötki kyllä.

00:12:36 Päivi

Siis Katariina ei ollut ainoa. Tämä oli sellainen hurskauden tapa tämä syömättömyys. Katariina oli sellainen tunnetuin, kun se alkoi trendata, tämä syömättömyys ja tämmöinen pyhyyden tavoittelu jo eläessä tämmöisillä hurskailla teoilla. Näitä oli ihan valtava määrä näitä naisia. Ennen Katariinaa oli olemassa ja oli miehiäkin. Esimerkiksi Bernhard Clairvaux'laisesta kerrotaan, että hänellä oli myös tällaista tavallaan överiksi mennyttä paastoamista.

00:13:10 Tuomo

Tällainen pyhä anoreksi on kyllä jännä, mielenkiintoinen termi. Vielä piti muuten Birgitastakin vielä sen verran kysyä, kun nyt jos sinne palataan, kun sä mainitsit, että hän tuli Roomaan ja oli hyvin pettynyt, mutta hänhän tosiaan jäi sinne ja tietysti vaikutus on ollut valtava sielläkin. Mainitsit myös aikaisemmin, että Birgitta oli tosiaan naimisissa, mutta missä vaiheessa hänestä sitten tuli tällainen nunna?

00:13:32 Päivi

Joo, tuo on hyvä kysymys ja se menee ihan ytimeen siinä, että 1100-1200-luvulla pyhyiden edellytyksenä oli yleensä neitsyys. Se, että sä oot naimatoja, nunna ja oot omistautunut. Mitä sit Katariina Sienalainen toteutti. Mutta sitten Birgitalla oli ihan oikea ongelma, että hän oli...

00:13:52 Tuomo

Hänellä oli lapsia ja...

00:13:53 Päivi

Kahdeksan lasta, naimisissa ollut pitkään ja ihan hyvä avioliitto. Mutta sitten mä oon esittänyt, että... ehdottanut, että Birgitta fiksasi tämän neitsyyden puutteen. Se vaivas, koska oli valtava määrä tekstejä tällainen neitsyyden peili, jossa ylistetään neitsyyttä. Esikuva, jota en tiedä tunsiko Birgitta Hildegard Bingeniläistä, joka sitten mä kutsun tämän Iron Maiden, eli tällainen rautaneitsyt, joka teki neitsyydestä sellaisen tavallaan yhden sukupuolikategorian tai ihmisyyden kategorian. Birgitalla oli tämä tavallaan huono puoli, että oli se avioliitto ja ne lapset. Niin sitten...

00:14:37 Tuomo

Niin miten hän ratkaisi tämän?

00:14:38 Päivi

Niin sitten kerrotaan, kun hän oli alkanut saada näitä ilmestyksiä. Tämä oli vielä Ruotsissa. Tuli joulukuu ja Birgitta alkoi tuntea tässä vatsassa sellaisia jänniä liikkeitä. Nyt ei puhuta ilmakuplista, vaan hän tulkitsi, että hän samaistuu nyt Mariaan ja odottaa Jeesusta. Ja että hänellä on niin ikään kuin Jeesusvauva mahassa. Se oli niin erikoista, että sitten kutsuttiin läheiset tukijat, rippisäät, katsomaan. Tästä kerrotaan tietysti sitten tässä pyhimysasiakirjoissa, että nämä tulivat ja ne kosketti Birgitan vatsaa, mikä on aivan oikeastaan ennen kuulumatonta. Että mies koskettaa sitten vaikka on pyhäkin, siis tuleva pyhä tulossa. Mut he tunsivat kätensä alla tällaisia liikkeitä. He kosketti yläosaa, eli ei tänne liian alas, missä nyt oikeasti ihmisen kohtu on, vaan vähän ylemmäksi siellä sydämen tietämillä tuntui sitten Jeesusvauvan liikkeet. Tämä on sitten tällainen, kutsutaan mystiseksi raskaudeksi. Tämäkään ei ole ainutlaatuinen. Birgitta ei ole ainoa, joka on kokenut sitten ikään kuin sen valtavan samaistumisen neitsyt Mariaan, joka odottaa. Ja taas joulukuu, niin sopii hyvin siihen, että jouluna koetaan sitten tällainen raskaus. Tästä tuli tavallaan sellainen, ja siis voi sanoa Birgitan ja Marian suhteesta, että se oli tosi tiivis. Että he keskusteli koko ajan, siis ainakin näin kuin näkyy näistä ilmestyksistä. Birgitta nojasi Mariaan, Mariasta tuli tällainen sydämyksellinen ja sitten tietenkin kun Birgitta myös vähitellen, sitten hänestä tuli

Kristuksen morsian. Siis leskeydyttyään se oli niin kuin mahdollista. Birgitallahan, nyt tällainen sivukommentti, niin kävi sillä lailla onnenpotku, että hänen miehensä kuoli 1344 ja Birgitta oli noin nelikymppinen, niin se vapautti Birgitan ikään kuin toimimaan näin aktiivisesti. Se oli vähän vaikeeta ja alkoi näkyä siinä, kun on tekstejä Birgitan ja hänen miehensä Ulfin vielä eläessä siltä aikakaudelta, niin oli pientä semmoista räsytystä että pitää olla naimisissa.

00:17:00 Tuomo

Joo se ratkesi sitten näin näppärästi Birgitan kannalta. Ja hirveä jälkivaikutus on hänellä toki ollut, tämä Birgittalais sääntökunta, vai millä nimellä se kulkee. Jossa on siis luostareitakin siellä täällä, jokin Roomassakin, mutta siis Pohjolassa, totta kai Ruotsissa ja Suomessakin. Niin. Nämä molemmat, sekä Birgitta että Katariina, olivat hyvin vaikutusvaltaisia naisia myös omana aikanaan. Heillä oli hyvät suhteet valtaa pitäviin, siis kirkollisiin vaikuttajiin, paaviin. Sitten myös maallisiin hallitsijoihin, muun muassa tämä Napolin Jovana tai onko se Joanna suomeksi. Haluatko avata vielä vähän, miten heidän vaikutusvalta näkyy suhteessa näihin valtaa pitäviin?

00:17:49 Päivi

Joo, joo. Mä menen hiljaiseksi, kun se ei ole ihan pieni kysymys. Eli siis tällainen, jos taas vähän nykytermein verkostoituminen, niin kukaan ei voi tulla esimerkiksi pyhäksi yksinäisyydessä, vaan siihen tarvii aika ison tavallaan tukiverkoston tai yleisön myös, tai molemmat. Ja sitten tällainen... ilmestyksiä, profetioita. Näillä on vähän myös profeetan maine molemmilla naisilla. Tämä oli hyödyllistä myös hallitsijoille. Birgitan kohdalla on ihan tavallista ollut, että kun hän sai tällaisia ilmestyksiä, jotka tapahtui sillä tavalla yleensä, että eli Birgitta puhuu aina jonkun muun suulla. Se ei ole hän itse, vaan hän on kanava, kanaali, joka välittää jumalallisen tahon viestejä. Esimerkiksi ruotsin kuningas, Maunu Eerikinpoika, jonka Birgitta tunsu, koska hänen miehensä oli laamanni ja he ikään kuin pyörii samoissa piireissä. Birgitan kerrotaan, että hän perehdytti tämän kuningas Maunu Eerikinpojan vaimon Blankan Ruotsin hovin tavoille. Blanka tuli tuolta nykyisen Belgian alueelta Namurista. Eli siellä oli jo tällainen verkosto olemassa ennen tätä pyhän uraa. Ja se tietenkin auttoi. Mutta sitten näistä, nämä tällaiset näkijänaiset, ne oli hyödyllisiä. Kuningas Maunu Eerikinpoika nyt sillä lailla... Varmaan aika hyvä itsetuntoinen, että voisitko Birgitta katsoa, mitä Jumala ajattelee minusta. Tällainen tilausnäky on aika tavallinen ja Birgittahan katsoi. Sai sitten tällaisen, keskiajalla on paljon tällaisia kuninkaan peilejä, joissa on opasjuttuja tai pointteja, miten kuninkaan pitää elää ja sieltä tuli monen kohdan lista, miten Kuningas Maunun pitäisi toimia ja elää. Siis eihän se ole niin, että nämä naiset Katariina tai Birgitta, tuosta noin vain sanoa, että nyt me puhutaan, mitä teillä Jumalan tahto, vaan heidän pitää ensin vakuuttaa nämä ihmiset, että se on sitten ihan oma prosessinsa, että he saa läpi sen, että heihin uskotaan. Sekin on aika iso juttu ja siinä on monta tekijää. Esimerkiksi tämä mystinen raskaus tai ilmestykset, että niissä on jotain järkeä. Että ne ei ole myöskään opinvastaisia, se on tärkeää. Sitten siihen tulee sellainen, että Birgitan ilmestykset koskevat aina hirveän vahvasti jotain käytännön tilannetta. Olenkin sanonut, että se oli sellaista ongelmanratkaisua Birgitalle. Joku juttu alkoi vaivata. Sitten kului muutama päivä tai viikko.

Ja sitten tuli ilmestys, jossa on ratkaisu tähän. Usein ne oli myös kirjeitä. Se oli just tällaista, että...

00:20:50 Tuomo

Kirjeen muodossa tuli näkymä?

00:20:52 Päivi

Kirjeen muodossa, joo. Ne lähetettiin näille asianomaisille, mutta niitä alettiin kerätä myös kokoelmiksi.

00:20:59 Tuomo

Joo, joo. Okei, okei.

00:21:01 Päivi

Kirjeenvaihto muuten on sitten Katariinan tapa.

00:21:03 Tuomo

Joo, meinasin juuri tähän palata että eikös Katariina nimenomaan, siltähän on säilynyt kirjeenvaihtoa hirveän paljon. Jota kävi sitten erinäisten henkilöiden kanssa, muun muassa kaiketi paavin.

00:21:13 Päivi

Paavin joo. Ja Katariina oli sitten myöhemmin siinä tilanteessa, se on 1370-luvulla, jolloin sitten oli yhtä aikaa kaksi paavia, eli tuli tämmöinen kilpailutilanne. Katariina valitsi puolensa ja se tietysti kenen puolella Katariina oli Urbanus, pyrkikin käyttämään Katariinaa hyväkseen tukenansa. Katariina teki tosi paljon hartiavoimin töitä, kirjoitti eri ihmisille ja tahoille, hallitsijoille. Ja just tää Napolin kuningatar, varmaan Suomessa Johanna, mutta Giovanna. Sitten periaatteessa, niin häntä Katariina yritti saada tämän oman paavinsa puolelle, mutta se ei ollut ihan yksinkertaista, koska sitten taas tällä Johannalla oli omat intressit ja vähän vaihtelevat intressit. Kiinnostavaa on, että Birgitta oli aina ilmestysten varjossa tai puhui, että ikään kuin etäännytti itsensä. Katariina puhui itsenäsä. Se on valtavan iso ero. Katariina ilmeisesti, olen lukenut paljon näitä kirjeitä, teen yhtä artikkelia. Mä olin tosi vaikuttunut. Tuntui, että se on ihan intoa piukassa ja se retoriikka on hurmaava. Eihän Katarinalla ollut mitään semmoista retorista koulutusta. Jos ajatellaan antiikin joku hieronymus, jonka kirjeet saa sukat pyöriin jalassa, ne on niin hienosti kirjoitettuja, vaikka se sisältö ei ehkä ole niin ihanaa aina. Katariinalla taas oli sellainen luontainen karisma ja semmoinen ehkä ihmistuntemus, psykologinen taito. Se suostutteli ja oli hurmaava niissä kirjeissä.

00:23:02 Tuomo

Okei, täytyy joskus perehtyä itsekin tähän materiaaliin. Paljon niitä on säilynyt suurin piirtein?

00:23:07 Päivi

Olikohan Katariinan kirjeitä jotain 400?

00:23:09 Tuomo

Okei, no se on aika valtavaa.

00:23:11 Päivi

Niitä on paljon. Ne on italiaksi, niistä on juuri tullut, se on ihan netissä saatavillakin kokoelma. Ja toimitettu koko uusi, koska se oli 1800-luvun lopulta italiaksi.

00:23:25 Tuomo

Okei, kiinnostavaa. Sä voit laittanut linkin jossain vaiheessa, niin mä käyn lukemassa vähän Katariinan kirjeitä. Onko meillä myös sitä kirjeenvaihtoa, siis myös näitä vastauksia sitten?

00:23:33 Päivi

Joo, on. Esimerkiksi sitten on turhauttavaa, että just kun oli tämä kuningatar Johanna, niin hänen kirjeitä ei ole säästynyt. Napolin arkisto tilanne on ihan kammottava. Siellä on iso aukko, että mistään ei löydy. Löytyykö niitä jostain Byzantin puolelta? Sitten ollaan tietysti sen varassa paikoitellen, että kun Katariinan kirjeet on säilynyt, niin miten hän näyttää reagoivan, että hän on saanut vastauksia esimerkiksi Johannalta.

00:24:12 Tuomo

Niissä saattaa viitata, kuten edellisissä kirjeissä...

00:24:15 Päivi

Juuri näin.

00:24:17 Tuomo

Miten tyypillistä oli ylipäänsä 1300-luvun kontekstissa, että naiset toimivat merkittävinä kirkollisina vaikuttajina? Ja mihin naisten asema, jos puhutaan jonkinlaisina pastoraalisina vaikuttajina, perustuu?

00:24:32 Päivi

Joo, tuo on hyvä kysymys, että siinä ensin se suhdetoiminta ja sitten vakuuttaminen pitää olla, että ikään kuin yleisö ja ne muut vakuuttuu, että okei tässä on nyt aito Jumalan äänitorvi, että tätä kannattaa kuunnella. Eli tavallaan se auktoriteetti rakentuu sille ihmiselle. Tämä onnistui sekä Katariinan että Birgitan kohdalla hyvin. Ja näitähän on ollut pitkin historiaa, että siis molemmilla on ollut roolimalleja ja esikuvia. Että he ei itse keksinyt, että nyt alan tässä toimia tällä tavalla, vaan siellä on pitkä kehitys ja se menee sinne antiikin aikaan. Esimerkiksi antiikin ajan kirjeet, no just tämä mainittu Hieronymus 400-luvulta, Augustinus, Erämaa, Isien kirjeenvaihdot, ne oli normilukemistoa keskiajan ihmisille. Keskiajan tutkijana on karua huomata, että hei, minun pitäisi oikeastaan handlata tuo antiikki aikakin, koska se on se mitä nämä tiesi ja tunsivat, jotta ymmärtäisi sitä keskiajan

ihmisen ajattelua. Se on kyllä kiehtovaa, että minäkin olen mennyt vähän edestakaisin. Esimerkiksi asketismin voittokulku sieltä Hieronymuksen ja Augustinuksen ajoista heijastuu suoraan tähän, miten Birgitta ja Katariina eli. Esimerkiksi Katariinan syömättömyys ja kärsimyksen ihannointi liittyy siihen ja nousee siitä tai se tulee ymmärrettäväksi vasta kun niinku tajuaa niitä taisteluja, mitkä liittyy seksuaalisuuteen myös. Eli itselle oli ihan hirveän kiehtovaa ymmärtää, että Hieronymus Augustinus Ambrosius Milano Ambrosius Piispa silloin 300-luvun lopussa ja 400-luvulla, niin itse asiassa silloin oli tällainen taistelu, että kristinuskohan oli vasta nousemassa ja kasvamassa. Oli jo päässyt siis tavallaan tällaiseen jo valta-asemaan, voisi sanoa. Niin sitten teologit kiisteli, eli nää, meillähän on niin kuin voittajien historia aina, niin... sattumoisin sit voitti tää asketismilinja ja seksuaalikielteisyyslinja ja selibaattipro-linja. Tutkijat sanoi, että se oli aika 50-50. Eli tavallaan niinku demokratia toimii, että 51% kannatti asketismia...

00:26:51 Tuomo

Joo jossain vaihtoehto-todellisuudessa asiat...

00:26:56 Päivi

Sitten meillä on niinku taas sillä tavalla mutkan kautta, kun taas nää, jotka vastusti asketismia ja sanoi, että ei niinku... Helvidius ja Jovinianus olivat näitä häviäjäteologeja. He sanoivat, ettei kenenkään pitäisi punastua ajatuksesta, että Marialla on ollut seksiä Joosefin kanssa Jeesuksen jälkeen. He selittivät nämä Uuden testamentin maininnat Jeesuksen veljistä. Katolisilla puolella ne on selitetty, että ne on Joosefin edellisestä avioliitosta. Mutta siis se on tosi kiehtovaa. Ja tavallaan siis se linja ehkä on nähtävissä tällä hetkellä meidän kulttuurissa, miten suhtaudutaan seksuaalisuuteen tai...

00:27:36 Tuomo

Ja katolisessa kirkossa tänä päivänä.

00:27:40 Päivi

Joo, ja miesten ja naisten erilaiseen kohteluun esimerkiksi.

00:27:46 Tuomo

Joo, ihan varmasti siellä on todella pitkä jälkivaikutus tällaisilla ajattelijoilla kyllä antiikista asti, että sen takia siitäkin on hyvä tuki tutkija ja ymmärtää. Näitähän molempia, Katariinaa ja Birgittaa, yhdistää tietysti tää että paitsi, että heistä tuli pyhimyksiä, niin molemmat on tällaisia... julistettu myöhemmin jopa tällaisiksi Euroopan suojeluspyhimyksiksi, joita ei ole hirveän montaa. Katariina taitaa olla myös Italian suojeluspyhimys yhdessä Franciscus Assisilaisen kanssa.

00:28:22 Päivi

Kyllä. Joo, 1999 siis Euroopalla on ollut kolme mies-suojeluspyhää. Benedictus Nursialainen ja sitten Methodios ja oliko se Konstantinus? Mikä Methodios?

00:28:36 Tuomo

Oliko se Kyrillos?

00:28:37 Päivi

Kyrillos, jes. Näitä niinku Slaavien evankelistoja, veljespari ilmeisesti. He on ikään kuin ollut nää miespyhät, jotka suojelee erityisesti Eurooppaa. Sitten Johannes Paavali toinen sitten feministisesti nosti Katariinan, Birgitan ja sitten Edith Stein. Tämmöinen modernimpi henkilö Euroopan suojeluspyhiksi, joka on tietenkin tämmöinen... Totta kai se on ajatus, kun lähdetään katolisesta kirkosta, että voidaan rukoilla pyhiä ja että heillä on vaikutusta ja he toimii lähellä siellä Jumalaa ja Jeesusta ja voi suojella sitä kautta tai tehdä hyvää Euroopalle. Sitten toinen puoli on tämmöinen vähän PR-temppu, että nostetaan näin naisten arvoa. Johannes Paavali toinenhan oli hyvin perinteisten arvojen...

00:29:38 Tuomo

Joo oli aika konservatiivinen.

00:29:40 Päivi

Että tämmöiset perhearvot ja näin. Eli naisten ei suinkaan tule perheen ulkopuolelle hirveästi pyrkiä.

00:29:48 Tuomo

Meneekö siinä kauan heidän, tai minkälainen prosessi tässä on, jotta joku julistetaan pyhimykseksi? Ja kuinka kauan tässä esimerkiksi meni Katariina ja Birgitan tapauksessa? Koska eihän elävää ihmistä julisteta pyhimykseksi.

00:30:02 Päivi

No ei. Se on se. Pääsit hyvin tuollaiseen käsitteeseen kuin elävä pyhä. Sun kysymyksestä pääsee elävä pyhä tai elävä pyhimys, joka on taas tutkimuksessa tämmöinen hirveän käyttökelpoinen, koska molemmat Birgitta ja Katariina, se sopii heihin. Se tarkoittaa sitä, että heistä ajateltiin, että näissä on potentiaalia pyhimykseksi, jo kun he eli. Eli se elävän pyhimyksen rooli on siitä huono, että yksikin virhe, niin sä putoat jalustalta.

00:30:31 Tuomo

Se asettaa aika kovat paineet.

00:30:33 Päivi

On helpompaa olla kuollut, kun aloitetaan. Se on varmempaa. Ei voi enää mokata. Yksi malli esimerkki elävästä pyhästä on Fransiscus Assisilainen. Hänet koettiin, että se on... Puhuu eläimille ja kaikkea. Se on tämmöinen elävä pyhä jo eläessään niinkun lähes pyhä. Yhtä kova kuin pyhimys. Pyhimykseksi julistamisprosessi on sitten ihan oma juttunsa. Siihen oli jo tuossa 1300-luvulla aika vakiintunut käytäntö. Eli tarvitaan elämäkerta. Pyhimyselämäkerta, jossa kuvataan sitten tämmöinen hyveellinen ja nuhteeton elämä. Sitten, jossa voidaan jo mainita jotain tekoja eläessä, sitten tarvitaan tietysti ihmeitä. Ja ne pitää olla kuoleman

jälkeen, jotta se osoittaa, että... Tai sitten sanotaanko näin, että ne vaikuttavimmat on kuoleman jälkeen. Eli siinä on se idea, että toimiiko tämä vai ei. Toimiiko, onko tämä nyt siellä pyhimmän ytimessä.

00:31:47 Tuomo

Liittyvätkö nämä ihmeet esimerkiksi rukoiletko, vai käytätkö jotain reliikkejä?

00:31:51 Päivi

Joo, siis ihan mikä tahansa, ikään kuin joku pyyntö, jossa sitten on pyydetty vaikka nyt Birgittaa avuksi ja sitten se on toteutunut.

00:32:04 Tuomo

Niin.

00:32:04 Päivi

Sitten siitä seuraa ikään kuin todistus, että tämä toimii. Sitten siihen prosessiin, jotta saadaan tietää näistä, niin järjestetään haastatteluja.

00:32:14 Tuomo

Joo.

00:32:15 Päivi

Tällaisia ihan siis niinku usein piispat ja papit hoitaa eri paikoissa, että Birgitan kohdalla niitä hoidettiin sekä Italiassa että sitten Ruotsissa. Suomestakin on kertomuksia ihmeistä, jotka Birgitta on vaikuttanut, vaikuttanut muutama ja näistä kootaan sitten tällainen asiakirja todistuslausunnot, että on haastateltu. Sitten pitää olla aina todistajat näillä ihmeillä, että se on vakuuttavaa. Se on oikeastaan hyvin oikeudenkäynti tyyppistä.

00:32:50 Tuomo

Siinä on tietty byrokratia tavallaan. Se lopulta menee jonnekin paavin työpöydälle.

00:32:54 Päivi

Joo, se tutkitaan hyvin tarkkaan. Sitten siellä voi olla kirjeitä mukana. Esimerkiksi tämä kuningatar Johanna kirjoitti yhden kertomuksen, joka oli Birgitan vaikutuksesta. Tällainen ihme tapahtunut. Siinä oli muitakin. Tämä sitten on jännä, tämä se pyhimysasiakirja nivaska. Se on yksi tapa sekä sille joka kertoo, on niin kuin todistajana, että joka lähettää kirjeitä, niin saada nimensä historiaan. Jos se menee läpi se pyhimys, se hyväksytään pyhäksi, niin tavallaan sä oot siellä ikuisesti, sun todistus. Se on kiehtova, että sä pääset sun 15 minuuttia julkisuudessa.

00:33:43 Tuomo

Okei, joo joo.

00:33:44 Päivi

Sitten se menee vielä Kuuria tutkii ja Paavi tutkii ja sitten siitä, että onko tämä nyt vakuuttava ja vai ei. Siinä on sitten tämä beata, beatus eli autuas, ensimmäinen aste ja sitten tämä sancta, sanctus, toinen aste. Muistaakseni se ihmeitten lukumäärä vaihteli. Nykyään se on ihan kärsinyt. Onko se nyt inflaatio vai mikä? Nyt riittää yksi plus yksi. Se on vähentynyt. Jossakin vaiheessa 1900-luvulla oli se kolme että susta tuli autus ja sitten kolme lisää. Nyt vissiin onko se peräti yksi plus yksi. Se on koko ajan vähentynyt. Täytyy sanoa, että se... Ihmeiden tutkinta, siis Roomassahan on ihan oma toimisto Kuuriassa tälle. Se on aika huikea, se on hirveän mielenkiintoinen. Ei mikä tahansa mene läpi, että se pitää olla lääketieteellinen ihme.

00:34:42 Tuomo

Joo, tämä on kyllä todella jotenkin kiehtovaa, vielä siis nykymaailmassa tämä ajatus, että tällaista tätä on. Että on ihmisiä, joiden duuni on käytännössä selvittää, että onko ihmeet tapahtunut.

00:34:53 Päivi

Kyllä.

00:34:54 Tuomo

Tuossa tuli noin reliikit mainittua. Kuten tiedetään pyhimykset, kun keskiajalla niiden kaikkia ruumiinosia haluttiin sinne tänne, koska niillä oli näitä ihmeitä tekeviä voimia ja muuta. Missä näitä on? Minä olettaisin että Sienassa tietysti Katariinan varmaan joku pääkallo ehkä tai jotain.

00:35:12 Päivi

Joo. Tämä on ihan oma prosessinsa. Tämä nyt taas voi olla vähän ällöä joidenkin korvissa tai k18, mutta esimerkiksi Birgitta kuoli heinäkuussa, 23. heinäkuuta. Eli voisi olettaa, että oli aika lämmin Roomassa ja sitten kerrotaan, että ensimmäinen ihme Birgitan kuoleman jälkeinen ihme ikään kuin oli se, että hänen luurankonsa oli... eli Birgitta laitettiin sarkofagiin ja Clarissa nunnat teki sen ja hoiti tämän ruumiin käsittelyn. Sitten kun se avattiin kolmen viikon jälkeen, niin siellä olikin vain pelkät luut. Ihan pikkasen oli aivo jotakin lihasta, mitä materiaalia siellä kallossa. Eli tämä oli ihme, että tuoksu hyvältä, ettei ollut mitään märäntymis-mätä hommeleita. Tämä oli ensimmäinen ihme. Sitten kun lukee tarkkaan näitä asiakirjoja, niin siis sieltä löytyy kyllä ihan pätevä todistusaineisto sille, että Birgitta on keitetty. Ja tämä keittäminen taas, eli eviskeraatio, se oli ihan tavallista. Esimerkiksi Fredrik Barbarossa 1100-luvulla keisari kuoli Jerusalemia valloittaessa tai puolustaessaan.

00:36:40 Tuomo

Joo. Niin keitettiinkö hänetkin?

00:36:42 Päivi

No joo. Koska tämä on ihan taas rationaalista oikeasti. Eli on kuuma paikka, sit on pitkä matka ja nyt pitäisi just saada esimerkiksi näillä hallitsijoilla. Tämä on siis hirveän tavallista, että hallitsijat on näin käsitelty. Piti saada ne säilyvät osat sinne tulevaan hautaan, joka saattaa olla sukuhauta. Sitten musta on hirveän kätevää, että esimerkiksi jos se oli ollut naimisissa useamman kanssa ja oli kuollut se puoliso, niin sitten se toinen puoliso saattoi saada pään ja toinen sydämen.

00:37:18 Tuomo
Perhejako.

00:37:19 Päivi

Tämä kiellettiin, 1300. Bonifatius VIII tykkäsi, että tämä on niin kuin todella, todella ällöö, että näin ei saa tehdä. Eli hän oli paavi, joka periaatteessa kielsi tämän keittämisen. Mutta mä olen just lueskellut yhteen tutkimukseen liittyen näitä muita tutkimuksia tähän keittämiseen ja Bonifatiusuksen kieltoon liittyen, niin aika moni on sitä mieltä, että ei sitä noudatettu. Birgitan kohdalla näkyy, että yksi rippi-isistä lähti, siis paavi saattoi antaa erityisluvan tälle keittämislle. Mutta siis tämä on hirveän kiehtovaa, ei ole ihan tarkkaa tietoa, että millainen astia. Meillä on näistä kuninkaallisista tapauksista, esimerkiksi tämmöisestä pilkkomisesta, että mikä on ymmärrettävää. Matkalla ei välttämättä ole semmoista ihmisen mentävää pataa, mutta että sitten taas Roomassa näillä Clarissa Nunnoilla, siis useinhan naiset niin kuin hoiti tällaiset asiat, kuolemaan liittyvät ruumiin käsittelyt, niin ilmeisesti näin oli, että näillä oli tietotaitoa, know-how:ta näillä Clarissa Nunnoilla, että siellä on niin kuin viiniä ja yrttejä siinä nesteessä ja sitten keitellään ja saadaan lihat ja luut eroteltua ja sitten lihat yleensä käsitellään ja haudataan kunnioittavasti. Sitten päästään tähän reliikkiin, eli se luurankohan ja kaikki mitä siinä on, on tosi arvokasta tavaraa. Birgitta-reliikit esimerkiksi tuotiin saman vuoden lopussa, kun hän oli kuollut heinäkuussa, niin Euroopan läpi Ruotsiin Vadstenaan, johon sitten oli suunnitteilla tämä luostari perustaa.

00:38:59 Tuomo

Ja siellä Vadstenassahan nykyäänkin... Se oli välissä muussa käytössä kyllä, mutta nykyään siellä luostari käytössä kyllä.

00:39:05 Päivi

Siellä on luostari ja siellä itse asiassa on se semmoinen reliikvaario, eli pyhä jäännösastia, jossa on sitten nämä luut. Ja nyt en muista enää ihan tarkkaan, kuinka monen ihmisen luita siellä oli. Siellä oli ainakin kuuden henkilön luita, mutta sitten esimerkiksi Birgitan tyttären Katariinan, joka oli myös siis nimeltään Katariina, niin hänenkin luitansa ilmeisesti on siellä, mutta siellä on myös sitten lisää... tai sitten se on niin pyhä paikka, että siinä on sitten laitettu muidenkin potentiaalisten pyhien luita. Mutta se reliikin idea on just se, sä vähän ehkä viittasit siihen, että sen lähellä tai sitä koskettamalla se ikään kuin välittää pyhyyttä. Se lisää sitä pyhyiden voimaa.

00:39:49 Tuomo

Joo, mä asuin itse Upsalassa ja siellä tuomiokirkossa on kans semmonen pieni kultainen laatikko, jossa on jotain Birgittaan liittyvää, muistaakseni sisällä. Mä en muista mitä, mut siinä on jotain.

00:39:59 Päivi

Joo. No siis näitä on vähän siellä täällä ja sama tosiaan Katariinan kohdalla. Birgitan, siis tää on musta kans – kun ei ole lääkäri tai tunne anatomiaa hirveästi, mutta siis on tullut tutuksi tällainen kuin suoliluu. Eli lantiossa olevan luu. Se on Roomassa. Siellä on palavyössä. Se on siis siellä Birgittalaistalossa. Ihan siellä kyllä saa sen lähelle mennä, mun käsittääkseni. Ja nähdä sen, että vähän siis Suomessahan oli kiistaa, kun Turun tuomiokirkossa oli, oliko se nyt Hemmingin joku luu, että saataisiko se lainaksi Helsingissä sijaitsevaan katoliseen kirkkoon, jossa siis katolisessa kirkossa on kesken ajan jo ollut tämmöinen sääntö, että pitää olla jonkun pyhimyksen reliikki. Joku reliikki pitäisi olla. Luonteva paikkahan sille Hemmingin reliikille tai Pyhän Henrikin, on sitten toimiva katolinen kirkko.

00:41:05 Tuomo

Joka tuossa Kaivopuistossa on.

00:41:07 Päivi

Toki Turun tuomiokirkko oli alun perin tällainen, mutta se on nykyään Lutherilainen. Musta on kiehtovaa, en mä ollut koskaan ajatellut sen tarkemmin esimerkiksi Hattulan Pyhän Ristin kirkkoa, mutta se reliikki on pala pyhää ristiä, eli Jeesuksen ristiä. Eli siellä on sitten ollut pala tätä.

00:41:28 Tuomo

Ja niitä paloja taitaa kyllä olla aika runsain mitoin.

00:41:30 Päivi

Voi olla aika moneen ristiin aineksia niissä.

00:41:34 Tuomo

Pitäisikö nyt, kun ollaan tässä ruumiin keittämisestä ja muusta kiinnostavasta juteltu, niin näihin kuviin, näihin tunnelmiin niin sanotusti lopetella? Kiitos Päivi tosi paljon. Tämä oli ihan super mielenkiintoista kuulla. Ja mullekin tosi paljon uutta ja kiinnostavaa. Kiitos, että tulit tänne.

00:41:51 Päivi

Kiitos, kun sain tulla.

00:41:53 Tuomo

Ja tosiaan kuulijoillekin tiedoksi, eli tämän jakson myötä meidän viides tuotantokausi tulee päätökseen, mutta kaikki aiemmat tuotantokaudet ja jaksot on toki kuunneltavissa kaikissa

yleisimmissä podcast-alustoissa, kuten Spotifyssa, YouTubessa, Apple Podcasteissa ja muualla. Tulevaisuudessa Parlatorio saa myös jatkoa ja uusia jaksoja on nyt suunnitteilla, ja jos jollain on jotain ideoita tai jotain erityistä kiinnostuksen kohdetta, josta haluaisi kuulla, niin saa mielellään kommentoida ja lähettää ajatuksia, niin katsotaan sitten, jos siitä sitten saatais jaksoa aikaiseksi. Eli mun puolesta kiitos, ja näkemiin.